

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/62-3>
УДК 338.24

Іванова М. І.

доктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1130-0186>

Дудник А. В.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7921-2548>

Бардась А. В.

доктор економічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту економіки,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8309-3796>

Ivanova Maryna

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Dnipro University of Technology

Dudnyk Alla

PhD in Economics, Associate Professor,
Dnipro University of Technology

Bardas Artem

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Director of Educational and Science Institute of Economics
Dnipro University of Technology

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ШЛЯХОМ УТВОРЕННЯ ЕКОНОМІКО-ІННОВАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

FEATURES OF MANAGEMENT OF ENTERPRISE INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT THROUGH THE FORMATION OF ECONOMIC AND INNOVATION ASSOCIATIONS

Метою статті є дослідження використання сучасного інструментарію управління інноваційно-інвестиційним розвитком шляхом утворення економіко-інноваційних об'єднань, основним елементом яких є інноваційний кластер. Використано загальнонаукові та спеціальні методи системно-структурного аналізу. Теоретичне дослідження виявило, що дієвим напрямом активізації інноваційно-інвестиційної діяльності як окремих підприємств, так галузей у цілому є застосування інноваційного кооперування. Наведено авторське визначення інноваційного кластера. З'ясовано, що розвиток інноваційних кластерів потребує впровадження дієвої державної підтримки – кластерної політики. Перспективами подальшого розвитку є визначення чинників, які сприяють підвищенню загального рівня конкурентоспроможності економіко-інноваційних об'єднань.

Ключові слова: інвестиції, управління проєктами, інноваційно-інвестиційна модель, економіко-інноваційне об'єднання, інноваційний кластер.

The article examines the use of modern tools for managing innovation and investment development through the formation of economic and innovation associations, whose basic element is the innovation cluster. The current period of development of innovation and investment processes is characterized by the availability and opportunity of using many project management tools, the use of which in innovation and economic associations allows significant and long-term competitive advantages. The study used general scientific and special methods of system-structural analysis to clarify the components of the innovation and investment model of enterprise development; for revealing the structure of the economic innovation association; for identification of promising (recommended) areas of government support for clusters of innovation (COI) in Ukraine. The purpose of the work is to study and analyze the specifics of today's tools for managing innovation and investment development of economic entities. The theoretical study has revealed that an effective direction of intensification of innovation and investment activities of both individual enterprises and industries in general is innovation cooperation. The essence of this approach is the use of outsourcing, but

in a broader sense, it involves the economic integration of organizations. It has been proven that a cluster of innovation (COI) is geographically proximate business entities that are responsible for the production, research, testing, trial launch of innovative products to receive a synergistic effect and additional competitive advantages from their cooperation and interaction. It has been found that the development of clusters of innovation requires an introduction of effective government support, i.e. a cluster policy aimed at organizing cooperation between public authorities, enterprises and institutions that would operate in innovation, manufacturing, public sectors of the economy to create favorable conditions for macro-level clusters. Prospects for further development are the identification of factors that contribute to improving the overall level of competitiveness of economic and innovation associations.

Keywords: investment, project management, innovation investment model, economic innovation association, cluster of innovation (COI).

Постановка проблеми. Пожвавлення інвестиційної діяльності є загальновідомим чинником поліпшення економічної ситуації в державі, стабілізації політико-правових процесів, формування здорового соціально-психологічного клімату в суспільстві. При цьому впровадження інновацій підкреслює наявність та дотримання вірно вибраного напрямку розвитку країни. Сучасний період розвитку інноваційно-інвестиційних процесів характеризується наявністю та можливістю користуватися багатьма інструментами управління проектами, застосування яких у інноваційно-економічних об'єднаннях дає змогу отримати значні й довгострокові конкурентні переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Л.О. Мармуль інвестиції розглядає як інструмент підтримки інноваційної діяльності та безпосередній складник інвестиційно-інноваційного процесу [1]. Автором виокремлено принципи планування інноваційно-інвестиційної діяльності, серед яких зазначено такі: пріоритетність, безперервність планування, комплексності розвитку, економічної обґрунтованості і забезпечення ресурсами. Серед програмних продуктів автоматизації розрахунку інноваційно-інвестиційних проектів Л.О. Мармуль визначив такі, як EXCEL фірми Microsoft та Project Expert Professional фірми PRO-INVEST-CONSULTING.

М.А. Рубіш, своєю чергою, узагальнив завдання управління проектами та виокремив визначення основної мети і цілей проекту; залучення виконавців; визначення необхідних обсягів та джерел фінансування; складання кошторису, визначення термінів виконання і графіка реалізації проекту; розрахунок потреби у ресурсах; забезпечення контролю виконання робіт та моніторинг на всіх стадіях реалізації [2]. При цьому головну роль автор відводить моніторингу формування суспільної думки, дотримання законодавства; стійкого соціально-економічного стану регіону; оцінювання проектів соціально-економічного розвитку; фінансових явищ; ринку праці, товарів; екологічного стану територій і наслідків господарської діяльності.

В.В. Святогор у [3] досліджував особливості державного регулювання на засадах

краудсорсингу (інструмент розвитку інноваційної інфраструктури, який дає змогу створювати майданчики для взаємодії вищих навчальних закладів, підприємств і держави), краудфандингу (колективна співпраця людей, які на добровільних засадах об'єднують власні грошові або інші ресурси, зазвичай через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей чи організацій) та блокчейн-технологій (розподілена база даних, яка містить інформацію про всі транзакції, проведені учасниками системи, при цьому інформація зберігається у вигляді «ланцюжка блоків», у кожному з яких записано певну кількість комунікацій).

З.Б. Литвин, своєю чергою, зосередила увагу на економічному аналізі інноваційно-інвестиційної діяльності, який, на її думку, здійснюється для визначення техніко-економічних характеристик інновацій, оцінки їхньої якості, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції; визначення суми інвестицій на розроблення і впровадження інновацій; визначення строку окупності та оцінювання їхньої ефективності [4]. У цьому дослідженні авторка узагальнила систему показників для оцінювання ефективності інновацій, які розділено на три групи. До першої групи потрапили ті, що характеризують виробничий ефект від застосування інновацій; до другої – фінансову ефективність нововведень; до третьої – інвестиційну ефективність інновацій.

О.Ф. Присяжнюк досліджувала управління інвестиційними проектами на основі прийняття інноваційних рішень, яке має враховувати сучасні світові тренди розвитку економіки та світові проблеми, що потребують першочергового вирішення (зокрема, екологічні проблеми, забезпечення соціальної відповідальності, налагодження співпраці бізнесу та громад тощо). При цьому бажано використовувати інструменти та системи гнучкого управління проектами – Kanban, Scrum, перевагами яких є згуртованість, зосередження проектної команди на створення бізнес-цінності та заохочення змін [5].

Мета статті полягає у дослідженні використання сучасного інструментарію управління інноваційно-інвестиційним розвитком

шляхом утворення економіко-інноваційних об'єднань, основним елементом яких є інноваційний кластер.

Виклад основного матеріалу. Доповнена нами за [1] інноваційно-інвестиційна модель розвитку може вдало застосовуватися для ефективного функціонування як підприємства, так і галузі (рис. 1). При цьому вважаємо дієвим напрямом активізації інноваційно-інвестиційної діяльності застосування інноваційного кооперування. Сутність цього підходу зводиться до використання аутсорсингу, але у більш широкому розумінні, що передбачає економічне об'єднання організацій. Подібне об'єднання на відміну від технологічних парків не вимагає членських внесків, а фактично відображає спільність економічних інтересів певних суб'єктів бізнесу у визначений період часу і включає у себе виробничі потужності, інтегровані в єдине економіко-інноваційне об'єднання.

Промислові підприємства є значно обмеженими у строках розроблення продукції та впровадження технологій, а інновації, як відомо, від ідеї до її реалізації займають значний час. Тобто необхідно розробити таку форму інноваційної взаємодії, яка, з одного боку, сприятиме технічному прогресу та перозброєнню підприємств, а з іншого – підвищуватиме показники конкурентоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання завдяки реалізації інноваційних проєктів.

Такі проєкти можуть бути новітніми як для окремого підприємства, так і для всієї галузі. У будь-якому разі вони суттєво впливають на економічну кон'юнктуру галузі.

Удалим прикладом таких проєктів можна вважати проєктування, виробництво і реалізацію машинобудівної продукції для ракетно-космічної галузі у Дніпропетровській області [6]. Так, розроблення продукції для ракетно-космічної галузі, а також реалізація інших інноваційних машинобудівних проєктів вимагають від машинобудівних підприємств особливої форми взаємодії. Структуру запропонованого економіко-інноваційного об'єднання наведено на рис. 2.

У табл. 1 наведемо авторські характеристики структурних складників економіко-інноваційного об'єднання.

Розвиток інноваційних кластерів потребує впровадження дієвої державної підтримки – кластерної політики, спрямованої на організацію співпраці органів державної влади, підприємств та установ, що функціонують в інноваційних, виробничих, громадських секторах економіки і створюють сприятливі умови формування кластерів на макрорівні (табл. 2).

Висновки. Пожвавлення інвестиційної діяльності є загальновідомим чинником поліпшення економічної ситуації в державі, стабілізації політико-правових процесів, формування здорового соціально-психологічного

Рис. 1. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку підприємств

Джерело: доповнено авторами за [1]

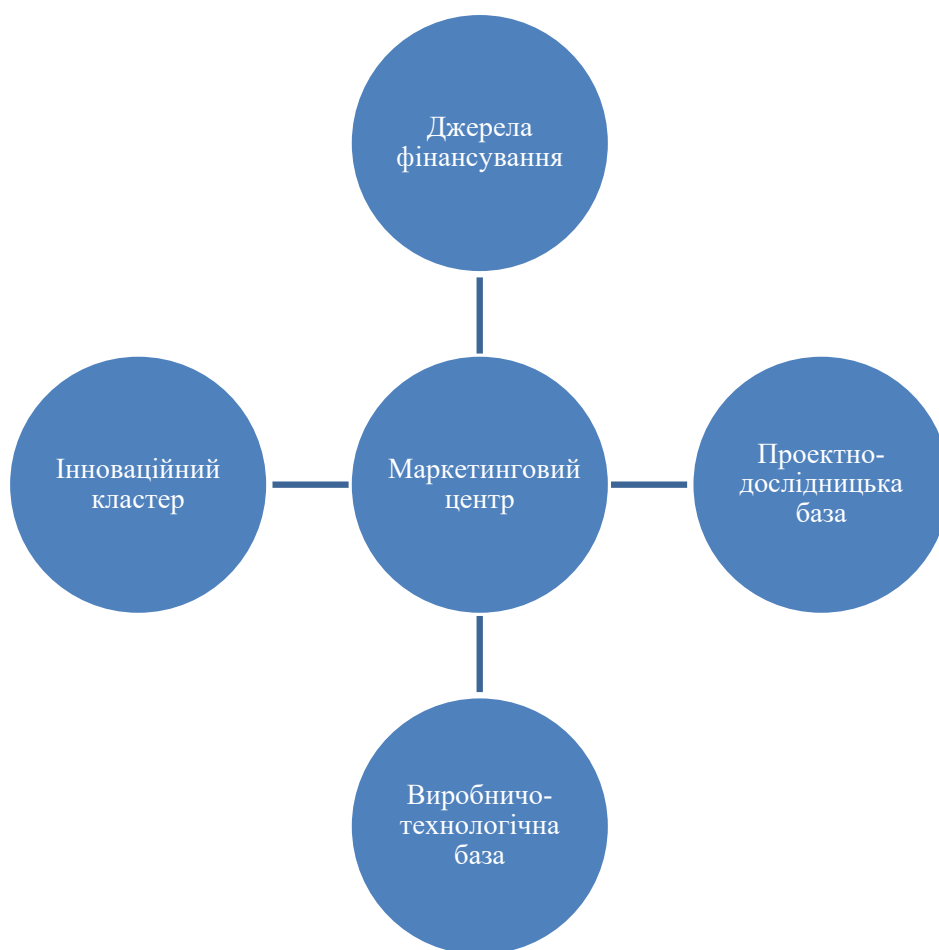

Рис. 2. Структура економіко-інноваційного об’єднання

Джерело: доповнено авторами за [6]

Таблиця 1

Визначення складників економіко-інноваційного об’єднання

Назва	Характеристика
Маркетинговий центр	Торговельно-промислове підприємство, що лідирує у відповідній галузі, динамічно розвивається, розширює власну присутність на внутрішньому ринку та збільшує обсяги реалізації експортованої продукції, володіє достатньою кількістю фінансових ресурсів, спрямовує збутову політику до об’єднання, але має суттєві обмеження щодо виробничої інфраструктури та інноваційного потенціалу
Джерела фінансування	Власні кошти маркетингового центру, залучені фінансові ресурси, інвестиції, які використовуються для реалізації проектів економіко-інноваційного об’єднання
Виробничо-технологічна база	Група виробничо-промислових підприємств, виробничі потужності яких поряд із маркетинговим центром становлять операційну основу об’єднання
Проектно-дослідницька база	Установи, які виконують функції проектно-конструкторського спрямування, дослідницькі інститути
Інноваційний кластер	Географічно близько розташовані суб’єкти господарської діяльності, що відповідають за виробництво, дослідження, випробування, пробний запуск інноваційної продукції та від співпраці і взаємодії отримують синергетичний ефект та додаткові конкурентні переваги

Джерело: складено авторами

клімату у суспільстві. Дієвим напрямом активізації інноваційно-інвестиційної діяльності як окремих підприємств, так галузей у цілому є застосування інноваційного кооперування. Сутність даного підходу зводиться до вико-

ристання аутсорсингу, але у більш широкому розумінні, що передбачає економічне об’єднання організацій. Уважатимемо інноваційним кластером географічно близько розташовані суб’єкти господарської діяльності, що

Таблиця 2

**Перспективні (рекомендовані) напрями державної підтримки
інноваційних кластерів в Україні**

Завдання	Напрямок підтримки	Рівень забезпечення підтримки
Створення мереж	Фінансова підтримка організації кластерів	Національний/регіональний
	Інституціоналізація кластерів	Національний/регіональний
	Забезпечення трудовими й іншими видами ресурсів	Регіональний
	Забезпечення обміну унікальними компетенціями	Регіональний
Запровадження інноваційних технологій	Надання податкових кредитів на здійснення НДДКР	Національний
	Фінансування фундаментальних та прикладних досліджень	Національний/регіональний
	Розроблення схем трансферу технологій	Національний/регіональний
	Створення спеціалізованої науково-дослідної бази	Національний/регіональний
	Підтримка розвитку науково-дослідних мереж	Національний/регіональний
	Розвиток зв'язків між підприємствами, науково-дослідними організаціями й іншими учасниками	Національний/регіональний
	Надання стартап-віз для полегшення в'їзду в країну іноземних підприємців	Національний
Розвиток людського капіталу	Підтримка співробітництва між освітніми закладами і підприємствами у сфері навчання персоналу та працевлаштування випускників освітніх закладів	Регіональний
	Створення програм професійного навчання	Регіональний
	Створення нових спеціальностей у ЗВО з урахуванням кадрових потреб підприємств кластерів	Регіональний
	Забезпечення підвищення кваліфікації, що відповідає світовим вимогам	Регіональний
Розбудова інфраструктури	Створення бізнес-інкубаторів	Національний/регіональний
	Створення стартап (бізнес)-акселераторів	Національний/регіональний
	Створення технопарків	Регіональний
	Створення бізнес-парків	Регіональний
	Розвиток комунікацій	Регіональний
Забезпечення доступу до фінансових ресурсів	Створення фондів регіонального розвитку в регіонах розташування кластерів	Регіональний
	Створення інноваційних фондів	Національний/регіональний
	Підтримка компаній в отриманні доступу до програм та проєктів фінансування на рівні держави	Національний/регіональний
	Створення мереж «бізнес-ангелів»	Регіональний
	Проведення тренінгів для підприємств з метою забезпечення їх відповідності критеріям для отримання фінансування від фондів держави	Регіональний
	Використання можливостей фондового ринку (залучення вивільнених коштів від реструктуризації облігацій внутрішньої державної позики)	Національний
Забезпечення доступу до ринків	Підтримка іноземних інвесторів, що бажають увійти до капіталу вітчизняних підприємств	Національний/регіональний
	Підтримка спільного брендингу та маркетингу компаній кластера	Регіональний
	Здійснення маркетингових досліджень	Регіональний
	Створення зон вільної торгівлі чи митних союзів	Національний
Загальна підтримка	Забезпечення доступу підприємств до бізнес-послуг	Регіональний
	Створення сприятливого регуляторного середовища	Регіональний
	Підвищення рівня якості життя	Регіональний
	Забезпечення офіційного відображення інформації щодо складу кластерів, онлайн-підтримка утворюваних об'єднань	Національний/регіональний

Джерело: доповнено авторами за [7]

відповідають за виробництво, дослідження, випробування, пробний запуск інноваційної продукції та від співпраці і взаємодії отримують синергетичний ефект та додаткові конкурентні переваги. Розвиток інноваційних кластерів потребує впровадження дієвої державної підтримки – кластерної політики, спрямованої на організацію співпраці органів

державної влади, підприємств та установ, що функціонують в інноваційних, виробничих, громадських секторах економіки і створюють сприятливі умови формування кластерів на макrorівні. Перспективою подальшого розвитку є визначення чинників, які сприяють підвищенню загального рівня конкурентоспроможності економіко-інноваційних об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Мармуль Л.О. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку галузі зерновиробництва. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. № 1(47). С. 78–83.
2. Рубіш М.А. Управління інвестиційно-проектною діяльністю підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. № 1(2). С. 302–305.
3. Святогор В.В. Сучасні інструменти удосконалення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. № 6. С. 115–121.
4. Литвин З.Б. Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 25. № 2. С. 99–107.
5. Присяжнюк О.Ф., Безименний С.В. Інноваційні рішення в управлінні інвестиційними проектами. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/549/527> (дата звернення: 04.10.2021). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-19>.
6. Іванова М.І., Мосін О.О. Інноваційна кластеризація через організацію економічних об'єднань. *Інноваційно-інвестиційна політика сталого розвитку регіонів України: від теорії до практики: колективна монографія: у 2-х т. Т. 2 / за заг. ред. К.Ф. Ковальчука*. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. С. 151–161.
7. Шевченко А.В. Пріоритети державної політики розвитку промислових кластерів в Україні: аналітична записка. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. *Серія «Економіка»*. 2016. № 75. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/rlasteru-daf36.pdf>.

References:

1. Marmul L.O. (2020) Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku haluzi zernovyrobnytstva [Investment support for innovative development of the grain industry]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, no. 1(47), pp. 78–83. (in Ukrainian)
2. Rubish M.A. (2016) Upravlinnia investytsijno-proektnoiu diial'nistiu pidprijemstv [Management of investment and project activities of enterprises]. *Naukovyj visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Ekonomika*, no. 1(2), pp. 302–305. (in Ukrainian)
3. Sviatohor V.V. (2018) Suchasni instrumenty udoskonalennia derzhavnoho rehuliuвання innovatsijnoi diial'nosti v Ukraini [Modern tools for improving state regulation of innovation in Ukraine]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 6, pp. 115–121. (in Ukrainian)
4. Lytvyn Z.B. (2016) Neobkhdnist' analizu investytsijno-innovatsijnoi diial'nosti pidprijemstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [The need to analyze the investment and innovation activities of the enterprise in modern business conditions]. *Ekonomichnyj analiz*. T. 25, no. 2, pp. 99–107. (in Ukrainian)
5. Prysiazhniuk O.F., Bezymennyj S.V. (2021) Innovatsijni rishennia v upravlinni investytsijnymy proektamy [Innovative solutions in investment project management]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 29. Available at: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/549/527> (accessed 4 October 2021). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-19>
6. Ivanova M.I., Mosin O.O. (2012) Innovatsijna klasterizatsiia cherez orhanizatsiiu ekonomichnykh ob'iednan' [Innovative clustering through the organization of economic associations]. *Innovatsijno-investytsijna polityka staloho rozvytku rehioniv Ukrainy: vid teorii do praktyky* [Innovation and investment policy of sustainable development of the regions of Ukraine: from theory to practice]. Dnipropetrovs'k: IMA-pres, pp. 151–161. (in Ukrainian)
7. Shevchenko A.V. (2016) Priorytety derzhavnoi polityky rozvytku promyslovykh klasteriv v Ukraini [Priorities of the state policy of development of industrial clusters in Ukraine]. Kyiv: Natsional'nyj instytut stratehichnykh doslidzhen'. *Seriia «Ekonomika»*, no. 75. Available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/rlasteru-daf36.pdf> (accessed 4 October 2021)